

God bebyggd miljö på regional nivå

– Studie av länsstyrelsernas regionalisering
av miljökvalitetsmålet

God bebyggd miljö på regional nivå

– Studie av länsstyrelsernas
regionalisering av miljö kvalitetsmålet

Titel: God bebyggd miljö på regional nivå – Studie av
länsstyrelsernas regionalisering av miljö kvalitetsmålet

Utgivare: Boverket september 2005

Upplaga: 1

Antal ex: 250

Tryck: Boverket internt

ISBN: 91-7147-892-2

Sökord: God bebyggd miljö, regionala miljömål, regionala
miljö kvalitetsmål, länsstyrelserna, miljömålsrapporter, uppföljning

Diarienummer: 2081-3798/2003

Publikationen kan beställas från:

Boverket, Publikationsservice, Box 534, 371 23 Karlskrona

Telefon: 0455-35 30 50

Fax: 0455-819 27

E-post: publikationsservice@boverket.se

Webbplats: www.boverket.se

©Boverket 2005

Förord

Hur ser de regionala målsättningarna ut för miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö*? Det har varit huvudfrågan i denna studie av länsstyrelsernas regionalisering av målet. Att Boverket är intresserad av detta beror bl.a. på att verket är ansvarig myndighet för miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* och ska verka för att målet uppnås och samordna olika aktörer.

Länsstyrelserna har det övergripande ansvaret för det regionala mål- och uppföljningsarbetet och ska anpassa och precisera de nationella miljö kvalitetsmålen efter länens förutsättningar. Länsstyrelsernas miljömålsarbete ska ske i en sektorövergripande process i dialog med kommuner, näringsliv och andra aktörer.

Studien är gjord genom läsning av länsstyrelsernas miljömålsrapporter (bilaga 1). Som stöd har en frågelista använts (bilaga 2). Studien utfördes av Erika Sandow hösten 2003 och uppdaterades av Monica Axelsson i december 2004. Handledare för arbetet har Ylva Rönning varit. En uppdatering av studien gjordes också i juni 2005.

Ett rapportutkast remitterades till länsstyrelserna våren 2004. Jämfört med remissversionen är detta en kortare rapport. Exempelvis har avsnittet om åtgärder och uppföljning tagits bort. Det beror på att länsstyrelserna arbetat vidare och utvecklat uppföljningsmetoder och åtgärdsförslag som presenteras i dokument som inte omfattas av denna studie.

Karlskrona, augusti 2005

Martin Hedenmo
chef för analysenheten

Innehåll

Sammanfattning och reflektion	7
Länsstyrelsernas regionalisering av miljömålen	9
Arbetsprocessen för att ta fram regionala miljömål	9
God bebyggd miljö med delmål	11
Regionala preciseringar av målet	11
<i>Generationsperspektivet</i>	11
<i>Miljö kvalitetsmålet</i>	11
<i>Regionala delmål</i>	12
Delmål 1 Planeringsunderlag	13
Delmål 2 Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse	14
Delmål 3 Buller	15
Delmål 4 Uttag av naturgrus	16
Delmål 5 Deponerat och genererat avfall	17
Delmål 6 Avfall och deponier	18
Delmål 7 Energianvändning m.m. i byggnader	18
Delmål 8 Inomhusmiljö	19
Delmål 9 och 10 gällande matavfall	21
Andra aspekter i God bebyggd miljö	21
Stöd från centrala myndigheter	23
Fysisk planering	24
Bilaga 1 Översikt av de länsstyrelserapporter som granskats	27
Bilaga 2 Frågelista	29
Bilaga 3 Utdrag ur SGU:s sammanställning av regionaliseringen av delmål 4, naturgrus	31

Sammanfattning och reflektion

För att få en överblick över länsstyrelsernas arbete med att regionalisera miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* har länens miljö mÅlsrapporter granskats.

När studien först genomfördes hade de flesta länsstyrelser regionaliserat de nationella miljö målen varav femton län hade antagit regionala miljö mål. Vid den sista uppdateringen i juni 2005 hade samtliga län antagna regionala miljö mål.

I arbetsprocessen med att ta fram regionala delmål har de allra flesta länsstyrelser haft en bred samverkan med representanter från bl.a. länets kommuner, intresseorganisationer och näringsliv.

De regionala målen utgår huvudsakligen från den nationella målstrukturen med miljö kvalitetsmål och delmål. Några länsstyrelser har gjort egna tolkningar av miljö kvalitetsmålen, bland annat av miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö*.

Regionala preciseringar av något eller några av delmålen har så gott som alla länsstyrelser gjort. Undantaget är Stockholms län som antog regionala miljö mål redan innan de nationella delmålen var fastställda.

Regionaliseringarna är gjorda på olika sätt i olika län, såväl vad gäller målstruktur som innehåll. Vissa län har förhållit sig friare till de nationella miljö kvalitets- och delmålen än vad andra län har gjort. Det finns både för- och nackdelar med ett friare förhållningssätt. Fördelar kan vara att målen bättre anpassats till de regionala förutsättningarna och att aktörer som deltagit i processen verkligen *känner* för sina regionala mål. En nackdel, åtminstone för Boverket på central nivå, är att det är svårt att summera och bedöma vad de regionala målen innebär för möjligheterna att uppnå de nationella delmålen under *God bebyggd miljö*. I bilaga 3 finns en sammanställning som SGU har gjort angående delmål 4, Uttag av naturgrus. Den åskådliggör svårigheterna med att försöka summera de regionala målsättningarna för ett ändå relativt enkelt och kvantifierbart nationellt delmål : År 2010 ska uttaget av naturgrus vara högst 12 miljoner ton per år (första stycket i delmålet).

Av miljö mÅlsrapporterna framgår att det finns behov av stöd från centrala myndigheter. Boverket tar gärna emot förslag på insatser som verket kan göra för att stödja det regionala och lokala arbetet för att uppnå miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö*.

Den övergripande målfrågan *Fysisk planering och hushållning med mark, vatten samt byggnader* behandlas inte på något sammanhållet sätt i miljö mÅlsrapporterna. De flesta länsstyrelser anger dock fysisk planering som ett viktigt medel för att nå flertalet av miljö kvalitetsmålen.

Sannolikt kommer flera länsstyrelser inom kort att revidera sina regionala miljö mål – bl.a. med utgångspunkt från den nya miljö mÅlspropositionen ”Svenska miljö mål – ett gemensamt uppdrag” (Prop. 2004/05:150).

Länsstyrelsernas regionalisering av miljömålen

Regionalisering av miljömålen har genomförts i de flesta län, dvs. regionala delmål har formulerats och anpassats efter länens förhållanden. Vid granskningen (nov 2003) hade femton av de tjugo länerna antagna rapporter med regionala miljömål, och fyra län hade remissversioner. Vid revideringen i december 2004 hade alla län utom två antagna miljömål och vid revideringen i juni 2005 hade alla län antagit sina miljömål (bilaga 1).

Arbetsprocessen för att ta fram regionala miljömål

Arbetsprocessen för att ta fram regionala delmål har i de allra flesta fall varit bred men skiljer sig något mellan länen. De flesta länsstyrelser har bedrivit det regionala miljömålsarbetet med arbetsgrupper som haft huvudansvar för att ta fram regionala delmål, åtgärder och indikatorer för ett eller två miljö kvalitetsmål. I arbetsgrupperna har representanter från bl.a. länsstyrelsen, länets kommuner, myndigheter, landsting, intresseorganisationer eller näringsliv medverkat.

Av länsstyrelserna har nitton av tjugo haft kommunerna med i arbetsprocessen, sjutton har haft intresseorganisationer med och tretton har haft representanter från näringslivet med i arbetsprocessen. I tretton län medverkade alla de ovan nämnda kategorierna i det regionala miljömålsarbetet. I Västmanland läns miljömålsarbete initierade länsstyrelsen även kommunprojekt för att försöka få en bättre förankring av de regionala delmålen.

God bebyggd miljö med delmål

Det av riksdagen fastställda miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö uttrycks så här:

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö.

Natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Inriktningen är att miljö kvalitetsmålet ska nås inom en generation.

De av riksdagen antagna delmålen har följande rubriker:

1. Planeringsunderlag
2. Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse
3. Buller
4. Uttag av naturgrus
5. Avfall
6. Avfallsdeponier
7. Energianvändning m.m. i byggnader
8. God inomhusmiljö
9. Matavfall från hushåll, restauranger m.m.
10. Matavfall från livsmedelsindustrier m.m.

I Prop. 2000/01:130 anger regeringen i ett antal punkter vad miljö kvalitetsmålet innebär i ett generationsperspektiv.

Regionala preciseringar av målet

Generationsperspektivet

De flesta av länsstyrelserna återger i sina miljömålsrapporter regeringens bedömning om vad miljö kvalitetsmålen innebär i ett generationsperspektiv. I allmänhet förs dock ingen diskussion om delmålen i förhållande till generationsperspektivet. Några länsstyrelser anger att generationsperspektivet för God bebyggd miljö gäller för länet och länsstyrelsen i Jönköping har lagt till ytterligare ett generationsperspektiv:

”Förutsättningarna för boende på landsbygden är goda och ekologiskt hållbara.”

Länsstyrelsen i Norrbottens län återger generationsperspektivet till *God bebyggd miljö* som regionala miljö kvalitetsmål.

Miljö kvalitetsmålet

De regionala målen utgår huvudsakligen från den nationella målstrukturen med miljö kvalitetsmål och delmål. Några

länsstyrelser har gjort regionala tolkningar av miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö*. Det gäller länsstyrelserna i Blekinge, Uppsala och Västernorrlands län. Länsstyrelsen i Uppsala län har t.ex. formulerat fyra övergripande mål för länet:

1. "Planering, byggande och underhåll bidrar till *skönhet och trevnad*."
2. Planering, byggande och underhåll *bidrar till historisk kontinuitet och läsbarhet i äldre och yngre bebyggelsemiljöer*."
3. Planering, byggande och underhåll bidrar till *effektiv energi- och materialanvändning samt effektiva transporter*."
4. Planering, byggande och underhåll bidrar till en *hälsosam och säker bebyggelsemiljö*."

Under dessa övergripande mål har länsstyrelsen i Uppsala län formulerat ett antal regionala delmål. De regionala målen och delmålen bygger på de nationella delmålen, som i tillämpliga delar anges gälla i Uppsala län.

Regionala delmål

Så gott som alla länsstyrelser har gjort regionala preciseringar av något eller några av delmålen. Undantag är länsstyrelsen i Stockholms län som formulerade regionala miljömål innan de nationella delmålen fastslogs. De regionala delmålen i Stockholms län (antogs år 2000) utgår därför inte från de nationella men delvis finns det kopplingar till flera av de nationella delmålen. Alla de nationella delmålen täcks dock inte in. Länet har senare tagit fram ett miljövårdsprogram där de 15 nationella miljö kvalitetsmålen konkretiserats och kompletterats med ett antal läns specifika miljömål. Dessa förslag har varit på remiss, men är ännu inte antagna. I denna studie har vi utgått från de år 2000 antagna miljömålen i Stockholms län.

Några län har helt egna regionala delmål, andra behåller de nationella eller preciserar dem utifrån länets förutsättningar. De regionala delmålen följer dock i de flesta fall den nationella strukturen och utgår från de nationella delmålen.

Ibland har inte alla nationella delmål tagits med som regionala delmål. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har t.ex. behandlat de nationella delmål som anses särskilt viktiga för länet och som anses kan påverkas genom åtgärder i länet. Gävleborgs län har även omformulerat några nationella delmål till åtgärder och inte formulerat mål för sådant som kan klaras med befintlig lagstiftning (t.ex. delmål 6 Avfall och deponier). I Västra Götaland och Östergötlands län tillämpas de nationella delmålen och de enda preciseringar som görs gäller delmål som handlar om mängder, antal eller arealer där delmålet preciserats för förhållandena i länet (delmål 4 Uttag av naturgrus och delmål 5 Avfall). Länsstyrelsen i Östergötlands län har heller inte regionaliserat nationella delmål som är tvingade enligt lag eller delmål som inte ansetts ha relevans för länet.

Flera länsstyrelser har inte tagit med de två nya delmål som riksdagen beslutade 2003 gällande biologisk behandling av matavfall (delmål 9 "Matavfall från hushåll, restauranger m.m." samt delmål 10 "Matavfall från livsmedelsindustrier"). När detta motiveras anges oftast att målsättningarna ändå styrs genom lagkrav. En annan orsak till att de inte är med kan vara att de regionala målen redan var antagna när riksdagen beslutade om dessa nationella delmål.

Nedan följer en redovisning för respektive delmål.

Delmål 1 Planeringsunderlag

Senast år 2010 ska fysisk planering och samhällsbyggande grundas på program och strategier för:

- hur ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur kan åstadkommas så att bilanvändningen kan minska och förutsättningarna för miljöanpassade och resurssnåla transporter förbättras,
- hur kulturhistoriska och estetiska värden skall tas till vara och utvecklas,
- hur grön- och vattenområden i tätorter och tätortsnära områden skall bevaras och utvecklas och andelen hårdgjord yta inte ökas,
- hur energianvändningen skall effektiviseras, hur förnybara energiresurser skall tas till vara och hur utbyggnad av produktionsanläggningar för fjärrvärme, solenergi, biobränsle och vindkraft skall främjas.

Det är nitton länsstyrelser som gjort regionala tolkningar av delmål 1 Planeringsunderlag. De största förändringarna är att fler aspekter lagts till i delmålet och att sju län tagit bort lydelsen om att hårdgjord yta inte ska öka.

Flertalet länsstyrelser har fört in nya strecksatser eller omformulerat hela delmålet, några exempel följer nedan:

- Länsstyrelserna i Västmanlands län och Örebro län har lagt till två strecksatser i delmålet som tar upp säkerhetsrisker i samhället och en trygg och säker miljö för olika grupper i samhället som ökar förutsättningarna för jämställdhet mellan män och kvinnor.
- I strecksats ett har länsstyrelsen i Jönköpings län fört in ett tillägg om folkhälsa.
- Länsstyrelsen i Uppsala län tillför aspekten om blå ytor i planeringen.
- Länsstyrelsen i Gotlands län har formulerat om strecksats ett till att fokusera på transportsystem och tar helt bort delen om bostäder, arbetsplatser, service och kultur.
- Länsstyrelsen i Södermanlands län för in aspekter om säker och trygg miljö i tätorter.

- Länsstyrelsen i Västerbottens län har lagt till en strecksats om hur offentliga miljöer ska kunna värnas, utformas och utvecklas.
- Länsstyrelsen i Dalarnas län har lagt till tre nya områden i delmål 1 Planeringsunderlag: *Stora opåverkade områden*, vikten av att *miljömål* beaktas i planeringen och betydelsen av att *allmänheten* blir delaktiga i miljömålsarbetet.

Några länsstyrelser har valt att dela upp den andra strecksatsen till två delmål där den ena avser kulturhistoriska värden och den andra estetiska värden, länsstyrelsen i Gotlands län är ett exempel.

Delmål 2 Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen skall senast år 2010 vara identifierad och ett program finnas för skydd av dess värden. Samtidigt skall minst 25 procent av den värdefulla bebyggelsen vara långsiktigt skyddad.

För delmål 2 Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse har fjorton länsstyrelser gjort regionala tolkningar av delmålet. Lydelsen att minst 25 procent av den värdefulla bebyggelsen långsiktigt ska vara skyddad har tagits bort av två länsstyrelser och en länsstyrelse anger inte hur stor del av den värdefulla bebyggelsen som ska skyddas.

Några länsstyrelser har höjt delmålet ambitionsnivå genom att ange att:

- den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen ska vara lagstadgat skyddad. (Gävleborg)
- i enlighet med generationsperspektivet vidga perspektivet på kulturmiljövärden till att inte endast omfatta bebyggelse utan även platser och landskap. (Södermanland och Jämtland)
- äldre värdefulla byggnader i större utsträckning återanvänds för boende och verksamheter, samt att kulturmiljövärdena lyfts fram som en resurs för utvecklingen av länets livsmiljö. (Dalarna)
- lantbrukets kulturhistoriskt värdefulla ekonomibygnader ska skyddas. (Delmålet är en regionalisering av ett nationellt delmål under Ett rikt odlingslandskap, Kalmar)

Västernorrlands län anger i sitt regionala mål bl.a. att även moderna bebyggelsemiljöer med högt gestaltningsvärde måste bibehållas. Länsstyrelsen i Dalarnas län utvidgar delmålet från ett rent skyddsmål till ”ett mål som även avser kunskap och kompetens samt kopplingen till en god livsmiljö”. Kompetens- och resursbrist anges som problem för att uppfylla delmålet.

Delmål 3 Buller

Antalet människor som utsätts för trafikbullerstörningar överskridande de riktvärden som riksdagen ställt sig bakom för buller i bostäder skall ha minskat med 5 procent till år 2010 jämfört med år 1998.

De riktvärden riksdagen ställt sig bakom för trafikbuller ligger till grund för delmålet.

Riksdagen antog 1997 följande riktvärden för trafikbuller, som inte bör överskridas vid nybyggnation av bostadsbebyggelse eller vid nybyggnation eller väsentlig ombyggnad av trafikinfrastruktur:

- 30 dB(A) ekvivalentnivå inomhus
- 45 dB(A) maximalnivå inomhus nattetid
- 55 dB(A) ekvivalent utomhus (vid fasad)
- 70 dB(A) maximalnivå vid uteplats i anslutning till bostad

Enligt Boverkets tolkning innebär delmålet att riktvärdena även ska gälla befintliga bostäder, och att det är inomhusvärdena, dvs. de två första punktsatserna, som är mest relevanta. Det är dock i flera fall oklart vilka riktvärden Länsstyrelserna avser för befintlig bebyggelse. Flera län hänvisar till Vägverkets sektorsmål, som ligger något högre än de ovan redovisade riktvärdena.

Det nationella delmålet Buller avser trafikbullerstörningar medan generationsperspektivet har en vidare syn på källor till buller. I några län vidgas perspektivet på bullerstörningar i delmålet till att omfatta mer än trafikbuller, t.ex. tas bullerstörningar från industrier, fläktar och konserter upp. De flesta länen vidgar dock perspektivet på bullerstörningar i tillstånds/bakgrundsbeskrivningen av delmålet. Regionala tolkningar och preciseringar har gjorts av fjorton länsstyrelser.

Exempel på regionala tolkningar och preciseringar av delmålet Buller är:

- Länsstyrelserna i Skåne, Kronoberg och Södermanlands län lyfter in tysta områden i delmålet.
- I generationsperspektivet till *God bebyggd miljö* anges att det även i fritidsmiljön bör finnas frihet från buller och ett av Uppsala läns delmål för in detta perspektiv "Strävan ska vara att nå mot bullernivåer utomhus på högst 45 dB(A) ekvivalentnivå i såväl nya som befintliga bostadsområden (uteplatser), parker och grönområden". Länsstyrelsen vidgar även perspektivet på källor till buller genom att i ett delmål föra in aspekten om att särskild hänsyn ska tas till bl.a. ljudförhållanden i inomhusmiljön vid tillämpning av byggnadsteknik, materialval och tekniska system.
- Länsstyrelsen i Jönköpings län höjer delmålet ambitionsnivå till att antalet människor som utsätts för trafikbullerstörningar i bostäder ska ha minskat med minst 10 procent till år 2010 jämfört med år 1998.

- Länsstyrelsen i Södermanlands län syftar med delmålet även till att länsbor som utsätts för bullerstörningar på arbetsplatsen ska minska.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län vidgar perspektivet på bullerstörningar till att omfatta även nöjes- och fritidslokaler.
- Länsstyrelsen i Dalarnas län ersätter det nationella delmålet med Vägverkets sektorsmål och gör dessutom ett tillägg om buller i allmänhet i naturområden.
- Länsstyrelsen i Värmlands län har förutom ett regionalt mål som är identiskt med det nationella delmålet också ett par kompletterande regionala mål. Dessa gäller kartläggning av den totala trafikbullersituationen i länets största tätorter respektive underlag från Vägverket och Banverket om bullersituationen från statliga vägar och järnvägar.

Att åtgärda bullerproblemen vid källan anges genomgående relevant för länen men även åtgärder som tillämpning av en s.k. ”tyst sida” vid bostadsbebyggelse anges i miljömålsrapporterna.

Delmål 4 Uttag av naturgrus

År 2010 skall uttaget av naturgrus i landet vara högst 12 miljoner ton per år och andelen återanvänt material utgöra minst 15 procent av ballastanvändningen.

Alla länsstyrelser har gjort regionala preciseringar av delmålet. Länsstyrelsen i Västernorrlands län behandlar delmålet under ett regionalt miljö kvalitetsmål *Bevarad geologisk mångfald*.

Det nationella delmålet innebär en minskning med 59 procent av uttaget av naturgrus till år 2010 och flertalet av länsstyrelserna anger att det regionala delmålet innebär en halvering av länets uttag av naturgrus till år 2010.

Uttaget av naturgrus och andelen återanvänt material är inte beroende av varandra för att delmålet ska uppnås och några länsstyrelser har delat upp det nationella delmålet till två regionala delmål, ett för uttag av naturgrus och ett för andelen återanvänt material i ballastanvändning. Se bilaga 3 för en översikt av de regionala formuleringarna av delmålet och en uppräknig av dessa för riket.

Uttag av naturgrus

Några exempel på regionala tolkningar och preciseringar av delmålet första lydelse:

- Länsstyrelsen i Västerbottens län anger ett kortare tidsperspektiv för ett minskat uttag av naturgrus i länet.
- Länsstyrelsen i Södermanlands län anger inte ett kvantifierbart mål för länets uttag av naturgrus med motivering att uttag av

naturgrus kan variera i länen beroende på bl.a. restprodukt-tillgång och betongindustriers storlek samt att kvantifierbara regionala mål inte bör beslutas förrän kunskaperna om de nationella och regionala förhållandena är bättre.

- Länsstyrelsen i Norrbotten anger också att uttag av naturgrus kan variera i länen, vilket gör det svårt att ange ett kvantifierbart mål för användningen av naturgrus samt att länet har en stor resurs i gruvavfall men att de långa transportavstånden och transportkostnaderna förhindrar en mer omfattande användning av gruvavfall i länet. Länets regionala delmål innebär en minskning av länets uttag av naturgrus som är mindre än 56 procent.

Andelen återanvänt material i ballastanvändningen

Några exempel på regionala preciseringar/anpassningar av delmålet andra lydelse:

- Länsstyrelsen i Jönköpings län har sänkt delmålet ambitionsnivå och anger att andelen återanvänt material ska utgöra minst 10 procent av ballastanvändningen.
- I Norrbottens län begränsar länets transportproblem möjligheterna att ersätta naturgrus med krossberg som ballastmaterial och länet anger inget kvantifierbart mål för andelen av återanvänt material i ballastanvändningen, återanvänt material ska dock användas som ballastmaterial så långt som möjligt.

Flertalet länsstyrelser anger att naturgrus får nyttjas endast när annat ersättningsmaterial inte är möjligt och att naturgrus är en ändlig resurs och att uttag på sikt måste upphöra.

Delmål 5 Deponerat och genererat avfall

Mängden deponerat avfall exklusive gruvavfall skall minska med minst 50 procent till år 2005 räknat från 1994 års nivå samtidigt som den totala mängden genererat avfall inte ökar.

Den nationella delmålsformuleringen behålls av sju länsstyrelser medan tretton länsstyrelser gjort regionala preciseringar av delmålet. Länsstyrelsen i Stockholms län tar inte upp avfall i de regionala delmålen till *God bebyggd miljö* och länsstyrelsen i Västernorrlands län behandlar delmålet under miljökvalitetsmålet *Giftfri miljö*.

Den vanligaste regionala tolkningen av delmålet är att inte exkludera gruvavfall från mängden deponerat avfall (sju län exkluderar inte gruvavfall i det regionala delmålet).

Länsstyrelsen i Örebro har tagit bort skrivningen om minskade mängder genererat avfall och motiverar detta med att uppföljningssystem saknas.

Länsstyrelsen i Dalarnas län för i enlighet med byggsektorns målarbete och Kretsloppspropositionen in sektorsmål för hushålls-avfall och byggavfall. I likhet med generationsperspektivet till *God bebyggd miljö* för länsstyrelsen i Uppsala län in att avfallets farlighet ska minska som ett regionalt delmål. Länsstyrelsen i Örebro län anger som ett regionalt delmål att utsorteringen av farligt avfall från hushållen ska förbättras mellan åren 2005-2010. Även länsstyrelsen i Blekinge län för i delmålet in att avfallets farlighet ska minska och några länsstyrelser anger detta i tillståndsbeskrivningen. Ett av generationsperspektiven till *God bebyggd miljö* är "Avfall och restprodukter sorteras så att det kan behandlas efter sina egenskaper och återföras i kretsloppet i ett balanserat samspel mellan bebyggelsen och dess omgivning". Länsstyrelsen i Västerbottens län för in detta generationsperspektiv i ett regionalt delmål om avfallsåtervinning genom biologisk behandling samt i ett delmål som tar upp avfallssortering.

Delmål 6 Avfall och deponier

Samtliga avfallsdeponier har senast år 2008 uppnått enhetlig standard och uppfyller högt uppställda miljökrav enligt EU:s beslutande direktiv om deponering av avfall.

I Jämtland, Gävleborg, Stockholm och Örebro läns miljömålsrapporter saknas ett regionalt delmål för avfall och deponier under *God bebyggd miljö*. Länsstyrelserna i Östergötlands och Hallands län har valt att inte formulera regionala mål för nationella delmål som omfattas av lag och tar därför inte med delmålet i miljömålsrapporten. Länsstyrelsen i Västernorrlands län tar upp delmålet under miljökvalitetsmålet *Giftfri miljö*.

Exempel på regionala tolkningar av delmålet:

- Länsstyrelsen i Västerbottens län omformulerar delmålet till att avfallsdeponier ska uppnå enhetlig standard och uppfylla högt uppställda miljökrav enligt deponiförordningen (2001:512) och enligt Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2001:14) om deponering.
- Länsstyrelsen i Blekinge län tillför i det regionala delmålet en skrivning om att avfallsdeponierna inte ska medföra negativ påverkan på dricksvattenresurserna, på naturmiljön och livsmiljön.

Övriga tolv län har antagit det nationella delmålet utan omformuleringar eller preciseringar.

Delmål 7 Energianvändning m.m. i byggnader

Miljöbelastningen från energianvändningen i bostäder och lokaler minskar och är lägre år 2010 än år 1995. Detta ska bland annat ske genom att den totala energianvändningen effektiviseras för att på sikt minska.

Boverket föreslår i den fördjupade utvärderingen av *God bebyggd miljö* att miljöbelastning från energianvändning avgränsas till utsläpp av vissa ämnen. De flesta regionala delmålen avgränsas dock till det nationella delmålet lydelse, dvs. att miljöbelastningen från energianvändningen i bostäder och lokaler ska minska.

Energieffektivisering kan uppnås både genom effektivare användning av energi och genom en effektivare energiproduktion (egentligen energiomvandling). I generationsperspektivet tas energianvändning upp i stort medan delmålet avgränsas till miljöbelastning från energianvändning i bostäder och lokaler. Länsstyrelsen i Jämtlands län avgränsar delmålet till att omfatta energianvändning i bostäder.

Det är tio länsstyrelser som gjort regionala tolkningar av delmålet under *God bebyggd miljö*. Länsstyrelserna i Gävleborg och Stockholms län tar inte upp energianvändning i de regionala delmålen till *God bebyggd miljö* och länsstyrelserna i Blekinge och Västernorrlands län anger att de behandlar delmålet under miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan*.

Några exempel på regionala tolkningar av delmålet:

- Länsstyrelsen i Västerbottens län för in ytterligare ett delmål om energianvändning där det preciseras att användningen av direktverkande elvärme för uppvärmning av bostäder och fritidshus ska vara lägre 2010 än år 1995.
- Uppsala läns regionala delmål om energianvändning har delats upp i två delmål: "Energianvändningen för uppvärmning ska baseras på metoder som hushåller med energin (både värme-system och isolering)" och "Användningen av fossila och ändliga energiformer ska minska till förmån för förnyelsebara former."
- Länsstyrelsen i Östergötlands län har satt ett kvantifierbart mål: "2010 ska den totala energianvändningen för uppvärmning och teknisk drift av byggnader och anläggningar ha minskat med 15 procent jämfört med år 2001".
- Länsstyrelsen i Dalarna har hanterat byggsektorns mål i samråd med Byggsektorns Kretsloppsråd och formulerat ett regionalt delmål om att förnybar energi i länet ska öka.

Delmål 8 Inomhusmiljö

År 2020 skall byggnader och deras egenskaper inte påverka hälsan negativt. Därför skall det säkerställas att:

- samtliga byggnader där människor vistas ofta eller under längre tid senast år 2015 har en dokumenterat fungerande ventilation,

- radonhalten i alla skolor och förskolor år 2010 är lägre än 200 Bq/m³ luft, och att
- radonhalten i alla bostäder år 2020 är lägre än 200 Bq/m³ luft.

Delmålet tar upp ventilation och radon men eftersom inomhusproblematiken är större än vad det nationella delmålet speglar kan det finnas skäl att formulera fler delmål om inomhusmiljö.

En länsstyrelse som gjort detta är länsstyrelsen i Jönköpings län som formulerat ett delmål om hälsorisker med rökning.

I Gävleborgs miljömålsrapport saknas regionala delmål om inomhusmiljö under miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö*. Andra länsstyrelser har valt att ta upp radon under miljö målet *Säker strålmiljö* eller *Frisk luft*. Exempel är länsstyrelsen i Uppsala län som har ett regionalt delmål om inomhusmiljö men behandlar radon under miljö kvalitetsmålet *Säker strålmiljö*. Länsstyrelserna i Västernorrland och Norrbottens län behandlar delmålet under miljö kvalitetsmålet *Säker strålmiljö*. Länsstyrelsen i Norrbottens län tar även upp inomhusmiljö under miljö kvalitetsmålet *Säker strålmiljö*.

I flertalet av länens miljömålsrapporter tas, förutom ventilation och radon, andra problem med inomhusmiljö upp. Bland annat anges fukt och mögel som stora problem men även belysning och innehåll av kemikalier i byggmaterial diskuteras. Sju länsstyrelser har gjort regionala tolkningar av delmålet.

Nedan följer några exempel på regionala tolkningar och preciseringar av delmålet Inomhusmiljö:

- Blekinge län har ett övergripande regionalt delmål om hälsa med tre tillhörande delmål varav ett är det nationella delmålet om inomhusmiljö. I ett av de andra delmålen anges bl.a. att en god och hälsosam livsmiljö ska uppnås i såväl befintlig som ny bebyggelse och att stor försiktighet ska iakttas vid lokaliseringar i anslutning till/i områden där risk för fukt- och mögelskador kan uppstå.
- I Västerbottens län prioriteras skolor och förskolor i arbetet med radon och den nationella strecksatsen om att radonhalten i alla bostäder är lägre än 200 Bq/m³ år 2020 tas inte med i det regionala delmålet.
- Det regionala delmålet om inomhusmiljö för Dalarnas län har skärpts jämfört med det nationella och stämmer överens med målen i Bygga Bo överenskommelsen och Byggsektorns Miljöprogram 2003. Till exempel ska alla nybyggda hus och 30 procent av det befintliga beståndet senast år 2009 deklarerar och klassificeras vad gäller byggnadsrelaterad hälsa och miljö påverkan.
- I Jämtlands län avgränsas det regionala delmålet till dålig inomhusmiljö i offentliga lokaler medan åtgärder som kopplas till delmålet även avser inomhusmiljö i bostäder och visar en vidare syn på inomhusmiljöproblematiken. Bland åtgärderna

anges t.ex. att det långsiktigt bör planeras för att förbättra luftkvalitet, ljud- och ljusmiljö, el-miljö m.m. i befintliga lokaler samt planeras för en förbättring vid nybyggnationer när det gäller emissioner, luftföroreningar, pollen, damm, ljud och ljus.

- Uppsala län har under det övergripande regionala målet Hälsosam och säker bebyggelsemiljö ett regionalt delmål som delvis ansluter till prop. 2001/02:28. Det anges bland annat att byggnadsteknik, materialval och tekniska system ska tillämpas så att bebyggelsemiljön blir hälsosam och säker och att särskild hänsyn ska tas till ljud-, luft- och ljusförhållanden i inomhusmiljön (t.ex. buller, emissioner från material, ventilationsteknik). Radon tas upp under miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö.
- Förutom ett regionalt mål som är identiskt med det nationella delmålet har Värmlands län ett mål som anger att senast 2010 ska Värmlands läns befolkning vara informerad om riskerna med radon i luft och vatten.

Delmål 9 och 10 gällande matavfall

Delmål 9: Senast år 2010 skall minst 35 % av matavfallet från hushåll, restauranger, storkök och butiker återvinnas genom biologisk behandling. Målet avser källsorterat matavfall till såväl hemkompostering som central behandling.

Delmål 10: Senast år 2010 skall matavfall och därmed jämförligt avfall från livsmedelsindustrier m.m. återvinnas genom biologisk behandling. Målet avser sådant avfall som förekommer utan att vara blandat med annat avfall och är av en sådan kvalitet att det är lämpligt att efter behandling återföra till växtodling.

Arton länsstyrelser har inte tagit med ovanstående två delmål. Vissa av de län som valt att ta bort delmål 9 och 10 hänvisar till att de ändå styrs genom lagkrav. En annan förklaring till att de inte är med är att länen redan fastställt sina miljömål när dessa nationella delmål beslutades av riksdagen 2003.

Andra aspekter i God bebyggd miljö

De nationella delmålen har ett ekologiskt perspektiv och tar mestadels upp frågor som har med tekniska försörjningssystem att göra såsom trafikbuller, naturgrus, avfall och energianvändning samt inomhusmiljö. Även planeringsunderlag och kulturhistoriskt värdefull bebyggelse omfattas dock. I den fördjupade utvärderingen av *God bebyggd miljö* breddar Boverket perspektivet på miljö kvalitetsmålet och lyfter fram ytterligare några aspekter som är av största betydelse för upplevelsen av en *God bebyggd miljö*. Dessa aspekter är *trygghet från brott i bebyggelse, tillgänglighet för funktionshindrade och delaktighet i miljömålsarbetet*. Några av

dessa aspekter har även vissa länsstyrelser valt att ta med i de regionala delmålen eller tagit upp som viktiga aspekter för det fortsatta miljömålsarbetet. Flera länsstyrelser har även lyft fram ytterligare andra.

De vanligaste aspekterna som lyfts fram i de regionala delmålen eller i länens tillståndsbeskrivningar är människors hälsa, tillgänglighet och trygghet i en god bebyggd miljö.

Några exempel på länsstyrelser som i regionala delmål till *God bebyggd miljö* lyfter fram andra aspekter förutom de som finns i de nationella delmålen:

- Länsstyrelsen i Norrbottens län lyfter fram aspekten om vattenskyddsområden som ett regionalt delmål.
- Länsstyrelsen i Kalmar län tillför ett regionalt delmål om skyddet av kulturhistoriskt värdefulla ekonomibyggnader, vilket är ett nationellt delmål under miljö kvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap*.
- Länsstyrelsen i Kronobergs län har lagt till hälsorelaterade miljömål och ett delmål om säkerhetsrisker.
- Under ett av Uppsala läns regionalt övergripande mål "Hälsosam och säker bebyggelsemiljö" lyfts aspekten om trygghet från brott i bebyggelsen fram.
- Länsstyrelsen i Västernorrlands län lyfter i ett regionalt delmål fram att kommunala program eller strategier för bevarande och utveckling av större tätorters gröna struktur ska utgå från en helhetssyn där åtkomlighet, tillgänglighet och närhet från bostäder, skolor, förskolor och äldreboende får en avgörande roll.
- Blekinge län har ett regionalt delmål om tätorters mångfald där aspekter som har betydelse för människors livsmiljö och trivsel ska beaktas vid lokalisering och utformning av nya anläggningar eller ny bebyggelse t.ex. trygghet, historiskt och social förankring, bebyggelse traditioner, utsikt, tystnad och tillgång till rekreations- och grönområden, service- och kulturutbud och kollektivtrafik.
- Västerbottens län som är ett glesbygdslän lyfter fram landsbygdsfrågorna och har utökat delmål 1 Planeringsunderlag med en strecksats: "– utveckling av god bebyggd miljö i glesbygd".
- Länsstyrelsen i Norrbottens län har som enda län valt att formulera ett regionalt delmål om kärnbränsle.
- För att betona vikten av att miljömålen beaktas i planeringen har länsstyrelsen i Dalarnas län lagt till en ny strecksats i delmål 1 Planeringsunderlag "Inom ramen för hållbar utveckling ska miljömålen utgöra underlag för nya planer och program i länets samhällsplanering – i kommuners översiktsplaner ska detta ske senast år 2008". Även allmänhetens betydelse av delaktighet i

miljömålsarbetet har lagts till som en ny strecksats i delmål 1 Planeringsunderlag.

- Länsstyrelserna i Västmanlands län och Örebro län har som tidigare nämnts under delmål 1 lagt till strecksatser om säkerhetsrisker respektive trygg och säker bebyggelse för olika grupper.

Länsstyrelsen i Hallands län anser att ytterligare aspekter bör tas med i det fortsatta miljömålsarbetet. Det anges i Hallands miljömålsrapport att allergier bör tas med eftersom det är ett växande folkhälsoproblem och att aspekterna sociala nätverk, frihet från diskriminering, trygghet och brottsbekämpning, tillgänglighet till service för alla kategorier av människor och delaktighet i den demokratiska processen bör tas med. Några länsstyrelser anger även att när folkhälsomålen är antagna ska de arbetas in i de regionala delmålen.

Stöd från centrala myndigheter

Av de länsstyrelser som i de granskade miljömålsrapporterna också har med åtgärdsförslag anges oftast länsstyrelsen och länets kommuner som aktörer/huvudansvariga. Behov av stöd från centrala myndigheter anges också av några länsstyrelser. Totalt är det elva länsstyrelser som för det regionala miljömålsarbetet med *God bebyggd miljö* anger behov av stöd från centrala myndigheter.

Brist på ekonomiska och andra resurser (t.ex. personal och kompetens) anses av flera länsstyrelser vara ett problem i miljömålsarbetet. Till exempel anger länsstyrelsen i Östergötlands län ett behov av stöd i form av resurser och insatser från staten för att genomföra åtgärder för att uppnå de regionala målen. Några länsstyrelser anger även att det krävs ökad samordning mellan myndigheter och sektorer för att genomföra åtgärder.

Bland de centrala myndigheter som anges som viktiga aktörer/huvudansvariga i länens miljömålsarbete med *God bebyggd miljö* är det Vägverket och Banverket som oftast nämns. I några fall nämns även Luftfartsverket. Vägverket och Banverket anges som aktörer bl.a. i åtgärdsarbetet för att minska antalet länsbor som utsätts för trafikbuller, t.ex. genom att utföra bulleranalyser av de olika trafikslagen och inventera trafikbullerstörda bostäder. De anges även som aktörer i planering för ett minskat transportbehov och för att skydda bullerfria områden. Länsstyrelsen i Uppsala län anger att en stor del av kostnader för bullerbegränsande åtgärder ligger inom statens ansvarsområde och att samverkan mellan staten och kommunerna är nödvändig för att antalet bullerstörda ska minska på ett optimalt sätt.

Andra centrala myndigheter som anges som aktörer i det regionala miljömålsarbetet med *God bebyggd miljö* är t.ex. Energimyndigheten, Riksantikvarieämbetet och Boverket. Energimyndigheten anges som aktör i åtgärder som ska minska

onödig energianvändning i hemmet, t.ex. genom en informationskampanj. Riksantikvarieämbetet anges som en aktör i kulturmiljövården. Det behov av stöd från Boverket som anges av tre länsstyrelser är att Boverket vidareutvecklar metoder för bl.a. konsekvensanalyser i den fysiska planeringen, att Boverket är aktör i informationsspridning för att användningen av fossila bränslen för uppvärmning av hus ska upphöra och även när det gäller att utöka rådgivningen om energi och byggande inklusive informationsförmedling av gällande normer. Till ett av de regionala delmålen i Västra Götaland föreslås Boverkets handbok "Gröna områden i planering" som underlag till planeringen (delmål 15:1c).

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har även gett förslag till övergripande nationella åtgärder med centrala myndigheter eller regering som aktörer. Bland dessa åtgärder anges bl.a. att det krävs en bättre koppling mellan miljömålen, miljö kvalitetsnormerna, plan- och bygglagen och miljöbalken och att sektorsmyndigheternas uppdrag och ansvar i det samlade miljömålsarbetet behöver förtydligas.

Fysisk planering

Den fysiska planeringen är ett viktigt medel för att uppnå en god bebyggd miljö. Eftersom Boverket också har ansvaret för den övergripande målfrågan *Fysisk planering och hushållning med mark, vatten samt byggnader* har vi i studien tittat närmare på om det är några av länsstyrelserna som behandlat målfrågan på ett sammanhållet sätt i regionaliseringen av miljömålen.

Granskningen visar att det är få länsstyrelser som i miljömålsrapporten samlat behandlar frågan om *Fysisk planering och hushållning med mark, vatten samt byggnader*. Västerbottens län har t.ex. en helhetsstrategi för hushållning med mark och vatten och Jämtlands län har ett regionalt delmål som kan kopplas till målfrågan. Länsstyrelsen i Västra Götaland prioriterar åtgärder som främjar flera av miljömålen samtidigt som de främjar en hållbar utveckling i länet. Dessa åtgärder har betydelse för målfrågan *Fysisk planering och hushållning med mark, vatten samt byggnader*:

- "Förbättring av järnvägarna minskar utsläppen, trängseln på vägarna och minskar antalet trafikolyckor.
- Värna, vårda och visa områden med stora natur- och/eller kulturvärden, vilket främjar friluftsliv, folkhälsa, turism och biologisk mångfald.
- Utbyggd fjärrvärme är mycket effektivare och ger mindre utsläpp än många små pannor.
- Pendelparkeringar i kombination med ännu bättre kollektivtrafik i de större städerna gör att fler väljer att inte ta bilen in till city,

vilket i sin tur innebär att trängseln minskar, trivseln ökar och luften blir friskare där.

- Miljötjänster utförda av lantbrukare för att hålla landskapet öppet främjar turism, kulturmiljö och biologisk mångfald.
- Sanering av förorenade områden gör områdena tillgängliga för nybyggnation eller friluftsliv.
- Fler biogasmackar gör att fler kan välja miljövänligare bilar.”

Fysisk planering nämns däremot av de flesta länsstyrelser som ett viktigt medel för att nå ett flertal av miljökvalitetsmålen. Flertalet länsstyrelser betonar framförallt kommunernas översiktsplan som ett viktigt instrument för en hållbar utveckling. Länsstyrelsen i Halland anger i länets miljömålsrapport att en av de största utmaningarna med att nå God bebyggd miljö är att ”utveckla planeringsinstrumenten ytterligare så att en god boende- och livsmiljö kan skapas samtidigt som behovet av transporter och energi minskas”.

Bilaga 1 Översikt av de länsstyrelserapporter som granskats

Län	Rapportnamn, från år
Stockholm	Miljömålsprogram 2000 för Stockholms län, 2000
Uppsala	Miljömål för Uppsala län 2003-2010. Mål, åtgärder, uppföljning, 2003
Södermanland	Miljömål för Södermanlands län, Regionala mål och indikatorer, 2002 resp. Miljömål för Södermanlands län, Regionala mål och indikatorer för miljömålet God bebyggd miljö, 2003
Östergötland	Miljömålsprogram för Östergötlands län, 2003
Jönköping	Miljömål för Jönköpings län, 2002
Kronoberg	Regionala miljömål i Kronobergs län, 2003 (målen fastställda 2002)
Kalmar	Regionala miljömål för Kalmar län, 2003
Gotland	Gotländska miljömål (hemsidan), beslutade 2004
Blekinge	Miljömål i Blekinge, 2003
Skåne	Skånes miljömål och handlingsprogram, 2003
Halland	Miljömål för Hallands län, 2003
Västra Götaland	Miljömålen i Västra Götaland, 2003
Värmland	Miljömål för Värmlands län, 2005
Örebro	Miljömål för Örebro län 2005–2010, 2005
Västmanland	Miljömål för Västmanlands län, 2004
Dalarna	Dalarnas miljömål, 2003
Gävleborg	Mål och förslag till åtgärder för Gävleborgs län,

Miljömål 2004–2010, 2002

Västernorrland	Regionala miljömål för Västernorrland 2004–2020, 2003
Jämtland	Regionala miljömål för Jämtlands län, 2003 (målen fastställda 2002)
Västerbotten	Samverkan för hållbar utveckling i Västerbottens län. Miljö kvalitetsmål, delmål och helhetsstrategier, 2003
Norrbotten	Miljömål för Norrbotten, 2003

Bilaga 2 Frågelista

Frågelista som använts till stöd vid granskning av länsstyrelsernas miljömålsarbete.

1. Län:
2. Namn på rapporten:
3. Status på rapporten:
4. Arbetsprocess för de regionala delmålen:
5. Finns något som tyder på att God bebyggd miljö på något sätt har prioriterats i det regionala miljömålsarbetet?
6. Har man gjort en regional tolkning av delmålen? Skiljer sig tolkningen från Boverkets tolkning? Förs en diskussion om delmålen i förhållande till generationsperspektivet?
7. Har man fört in andra aspekter i God bebyggd miljö förutom de som finns i delmålen?
8. Anges behov av vidareutveckling? Finns åtgärdsförslag och ansvarsfördelning för att uppnå God bebyggd miljö med delmål? Vilka åtgärder föreslår man för att nå delmålet? Eventuella åtgärder för att nå generationsmålet?
9. Anges målkonflikter eller synergier?
10. Anges hur uppföljningen av de regionala miljömålen ska gå till? (Anges t.ex. indikatorer? Vilka i så fall?)
11. Anges behov av stöd från centrala myndigheter?
12. Behandlas den övergripande målfrågan "Fysisk planering och hushållning med mark och vatten samt byggnader" på något sammanhållet sätt i rapporten?
Anges fysisk planering som ett viktigt medel för att nå målen?

Bilaga 3 Utdrag ur SGU:s sammanställning av regionaliseringen av delmål 4, naturgrus

(ur redovisning till Boverket 2004-12-15)

”Regionaliseringen av delmål 4 är stort sett avslutad. I vissa fall har länsstyrelserna övertagit det nationella målet i proportion till folkmängd eller i termer av procentuell minskning jämfört med året för fastställandet av målet. I dessa län uttrycks målet ofta som en mängd i ton. I andra län är målet mera kvalitativt och uttrycks i termer av användningsområden för naturgrus.

Om man antar att de län som har kvantifierade mål uppnår dessa, och län med kvalitativa mål minskar uttagen proportionellt lika mycket, stannar uttagen år 2010 på 12 041 000 ton, vilket är mycket nära det nationella miljömålet.”

Län	kTon	Arbetsläge	KLAR
Stockholm	1500	Remiss inhämtad	
Uppsala	500	Fastställt 2003	✓
Södermanland	-	Fastställt 2003	✓
Östergötland	300	Fastställt 2003	✓
Jönköping	600	Fastställt 2002	✓
Kronoberg	315	Fastställt 2002	✓
Kalmar	390	Fastställt 2003	✓
Gotland	70	Fastställt 2004	✓
Blekinge	188	Fastställt 2003	✓
Skåne	1 000	Fastställt 2003	✓
Halland	600	Fastställt 2003	✓
Västra Götaland	1 400	Fastställt 2003	✓
Värmland	300	Remiss inhämtad	
Örebro	-	Remiss inhämtad	
Västmanland	500	Fastställt 2004	✓
Dalarna	780	Fastställt 2003	✓
Gävleborg	-	Fastställt 2002	✓
Västernorrland	-	Fastställt 2003	✓
Jämtland	-	Fastställt 2002	✓
Västerbotten	-	Fastställt 2003	✓
Norrbottn	900	Fastställt 2003	✓
SUMMA UPPRÄKNAT TILL RIKET			
12 041 00			

Naturgrusmålet på länsnivå, december 2004

Län	kTon	Mål	Arbetsläge	Taget
AB	1 500	Uttag av naturgrus i länet är högst 1,5 miljoner ton år 2010. Andelen återanvänt material utgör minst 15 procent av ballastanvändningen år 2010. Stockholms län har en hållbar ballastförsörjning med strategiskt lokaliserade anläggningar för mellanlagring och hantering. Stockholms län ska ha en hållbar ballastförsörjning med strategiskt placerade sjöterminaler för att säkerställa möjligheterna till materialtransporter med båt år 2010.	Remiss inhämtad	
C	500	År 2010 ska uttaget av naturgrus i länet vara högst 0,5 miljoner ton per år (nationella delmålet 12 miljoner ton) och andelen återanvänt material utgöra minst 15 % av ballastanvändningen (nationella delmålet 15 %).	Fastställt 2003	✓
D	-	Uttagen av naturgrus ska år 2010 huvudsakligen ske för betongproduktion och vattenrening. Senast till år 2006 ska användningen av naturgrus och restprodukter i länet vara kartlagd. Det skall också finnas en handlingsplan som syftar till att det nationella delmålet uppfylls.	Fastställt 2003	✓
E	300	2010 ska uttaget av naturgrus vara högst 300 000 ton per år (483 000 ton år 2000) och andelen återanvänt material minst 15 procent av ballastanvändningen.	Fastställt 2003	✓
F	600	År 2010 ska uttaget av naturgrus i länet vara högst 600.000 ton per år och andelen återanvänt material utgöra minst 10 % av ballastanvändningen.	Fastställt 2002	✓

Län	kTon	Mål	Arbetsläge	Taget
G	315	Uttaget av naturgrus sänks från nuvarande 630 000 ton till 315 000 ton år 2010. Antalet grustäkter fortsätter att minska från 70 idag till 35 år 2010. I varje kommun (eller i samverkan mellan kommuner) etableras senast 2005 minst en massåtervinningsstation i anslutning till en täkt med långsiktig verksamhet eller på annan lämplig plats.	Fastställt 2002	✓
H	500	År 2010 skall uttaget av naturgrus i Kalmar län vara högst 390 000 ton per år. Andelen återanvänt material skall utgöra minst 15 % av ballastanvändningen år 2010.	Fastställt 2003	✓
I	70	År 2010 ska uttagen mängd naturgrus på Gotland vara högst 70 000 ton per år. År 2010 ska andelen återanvänt material utgöra minst 15 % av ballastanvändningen.	Fastställt 2004	✓
K	188	Användningen av naturgrus skall minskas med 20 % från år 2000 (235 000 ton) till år 2010 (188 000 ton) genom ökad användning av bergkross och genom att 15 % av använt grusmaterial återanvänds. Antalet täkter i länet bör minskas till 45 år 2010.	Fastställt 2003	✓
M	1 000	Det nationella delmålet för naturgrus innebär för Skåne att år 2010 är länets uttag av naturgrus högst 1 miljon ton per år och andelen återanvänt material utgör minst 15% av ballastanvändningen.	Fastställt 2003	✓
N	600	År 2010 ska uttaget av naturgrus i länet vara högst 600 000 ton (innebär ca 50 % minskning jämfört med år 2000) och andelen återanvänt material ska utgöra minst 15 % av ballastanvändningen.	Fastställt 2003	✓

Län	kTon	Mål	Arbetsläge	Taget
O	1 400	År 2010 skall uttaget av naturgrus i Västra Götalands län vara högst 1,4 miljoner ton per år och andelen återanvänt material utgöra minst 15 procent av ballastanvändningen.	Fastställt 2003	✓
S	300	Uttaget av naturgrus ska 2010 vara högst 300 000 ton.	Remiss inhämtad	
T	-	2010 bryts inte naturgrus för att användas i tillverknings- eller anläggningsarbeten där alternativa ballastmaterial kan utgöra en fullgod ersättning. De öppna naturgrustäkterna i länet har 2010 en materialsammansättning och ett uttag som motsvarar behovet av material som inte kan ersättas med alternativ som bergkross och återanvänt material. 2010 ska minst 15 procent av den totala ballastanvändningen utgöras av återanvänt material.	Remiss inhämtad	
U	500	År 2010 skall uttaget av naturgrus i länet vara högst 500 000 ton per år och mängden återanvänt material vara minst 200 000 ton per år.	Fastställt 2004	✓
W	780	År 2010 ska uttaget av naturgrus i Dalarna ha halverats jämfört med 1997 och andelen återanvänt material utgöra minst 15 % av ballastanvändningen.	Fastställt 2003	✓
X	-	2010 skall minst 15 % av den totala ballastanvändningen utgöras av återanvänt material.	Fastställt 2002	✓
Y	-	Det naturgrus som tas ur grusåsar fr.o.m. 2012 nyttjas i huvudsak endast för specifika ändamål (då alternativa material inte kan ersätta naturgruset).	Fastställt 2003	✓
Z	-	Andelen ersättningsmaterial för naturgrus i grusproduktionen skall utgöra 70 % av totala produktionen. (2005)	Fastställt 2002	✓

Län	kTon	Mål	Arbetsläge	Taget
AC	692 (20% av 2002)	År 2010 ska andelen naturgrus inte överstiga 20 procent av den totala ballastproduktionen. Det innebär att år 2010 har mängden naturgrus som bryts i Västerbottens län minskat jämfört med år 2000 . Andelen återvunnet material bör år 2010 vara minst 15 procent av den totala ballastanvändningen i Västerbottens län.	Fastställt 2003	✓
BD	900	År 2010 ska uttaget av naturgrus i länet vara högst 0,9 miljoner ton per år och andelen återanvänt material utgöra minst 15 procent av ballastanvändningen.	Fastställt 2003	✓

Boverket

Box 534, 371 23 Karlskrona
Tel: 0455-35 30 00. Fax: 0455-35 31 00
www.boverket.se